

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 417/2020-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. septembra 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Miloša Maďara predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], správcu úpadcu Pozemné stavby [REDACTED] v konkurze, [REDACTED], [REDACTED], vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 53 Ek 1708/2018 z 22. januára 2020 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť sťažovateľa [REDACTED], správcu úpadcu Pozemné stavby [REDACTED] v konkurze, o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. marca 2020 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], správcu úpadcu Pozemné stavby [REDAKOVANÉ] v konkurze, [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 53 Ek 1708/2018 z 22. januára 2020 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ (správca konkurznej podstaty označeného úpadcu, konajúci v mene a na účet úpadcu) vystupoval v postavení oprávneného v exekučnom konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 53 Ek 1708/2018 proti povinnej spoločnosti ŠAMO AKTIV, s. r. o., Lazy pod Makytou 1115, IČO 36 354 54 (ďalej aj „povinný“), pre vymoženie sumy 18 000 € s prísl. Okresný súd napadnutým uznesením exekúciu zastavil podľa § 61k ods. 1 písm. a) Exekučného poriadku, t. j. z dôvodu, že po vzniku exekučného titulu nastali okolnosti, ktoré spôsobili zánik vymáhaného nároku.

3. Dôvodom zastavenia exekúcie podľa napadnutého uznesenia bol zánik sťažovateľom vymáhaného nároku úpadcu Pozemné stavby [REDAKOVANÉ] v konkurze (ďalej aj „úpadca“), v dôsledku započítania so vzájomnou pohľadávkou povinného. Takto mali byť započítané tieto vzájomné pohľadávky úpadcu a povinného:

3.1 Pohľadávka úpadcu v sume 18 000 €, ktorú úpadca uhradil spoločnosti povinnému na základe jednotlivých faktúr povinného za mesiace 9/2011 – 7/2012, hoci na úhradu týchto faktúr neboli splnené podmienky, a teda povinný sa na úkor úpadcu v zmysle § 451 Občianskeho zákonníka bezdôvodne obohatil. Podľa sťažovateľa právo na vydanie bezdôvodného obohatenia vzniklo okamihom vykonania jednotlivých úhrad na jednotlivé

faktúry (ešte pred vyhlásením konkurzu na majetok úpadcu, ktorý bol vyhlásený 26. februára 2013). O tomto nároku sťažovateľa rozhodol Okresný súd Považská Bystrica rozsudkom sp. zn. 14 Cb 203/2015 z 30. novembra 2017 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 16 Cob 15/2018, ktorý nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť 24. októbra 2018.

3.2 Vzájomná pohľadávka spoločnosti ŠAMO AKTIV, s. r. o. (povinného), proti úpadcovi má byť vo výške 19 817,91 € a vznikla na základe rozhodnutia Krajského súdu v Trenčíne č. k. 16 Cob 176/2017-240 z 20. marca 2018, ktorým bol potvrdený rozsudok Okresného súdu Považská Bystrica č. k. 14 Cb 204/2015-213 z 11. januára 2017 v spojení s uznesením Okresného súdu Považská Bystrica č. k. 14 Cb 204/2015-258 z 21. mája 2018, ktoré nadobudlo právoplatnosť 8. júna 2018 a vykonateľnosť 12. júna 2018. Keďže ide o pohľadávku na náhradu trov konania, tá vznikla okamihom právoplatnosti už uvedených rozhodnutí, t. j. 8. júna 2018 (po vyhlásení konkurzu na majetok úpadcu), a splatná sa stala dňom vykonateľnosti, t. j. 12. júna 2018 (po vyhlásení konkurzu). Právnym dôvodom je nárok na náhradu trov konania v súdnom konaní, ktoré nesúvisí s konaním Okresného súdu Považská Bystrica sp. zn. 14 Cb 203/2015.

4. K započítaniu uvedených pohľadávok malo dôjsť na základe jednostranného započítania zo strany spoločnosti ŠAMO AKTIV, s. r. o. (povinného), ktoré bolo sťažovateľovi doručené 29. novembra 2018, na ktoré sťažovateľ reagoval listom z 30. novembra 2018 tak, že zápočet neuznáva.

5. Povinný podal návrh na zastavenie exekúcie z dôvodu zániku vymáhanej pohľadávky započítaním. O tomto návrhu rozhodol vyšší súdny úradník Okresného súdu Banská Bystrica uznesením sp. zn. 53 Ek 1708/2018 z 8. augusta 2018, ktorým zamietol návrh na zastavenie exekúcie. Proti tomuto uzneseniu vyššieho súdneho úradníka podal povinný sťažnosť, ktorej sudca Okresného súdu Banská Bystrica vyhovel a vydal predmetné napadnuté uznesenie o zastavení exekúcie.

6. Sťažovateľ v sťažnosti poukazuje na arbitrárnosť napadnutého uznesenia, v dôsledku čoho malo dôjsť k porušeniu jeho práva na súdnu ochranu. Arbitrárnosť vidí

vo svojvoľnom, nelogickom a nesprávnom výklade možnosti započítať si v exekučnom konaní tieto vzájomné pohľadávky. Podľa sťažovateľa započítanie týchto pohľadávok nie je možné, pretože neprihlásená pohľadávka nie je v zmysle § 54 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze a reštrukturalizácii“) spôsobilá na započítanie, a to voči akejkolvek pohľadávke úpadcu. Sťažovateľ poukazuje aj na skutočnosť, že povinný svoju pohľadávku voči úpadcovi do konkurzu neprihlásil (§ 28 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii). Ani okolnosť, že pohľadávka povinného vznikla až po vyhlásení konkurzu z hľadiska znenia § 28 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii v kontexte § 54 ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, nezbavovala povinného si ju prihlásiť skôr, ako uplatnil započítanie pohľadávky, a to podľa § 28 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Podľa sťažovateľa okresný súd nemal prihliadnuť na jednostranné započítanie ani zo špeciálneho dôvodu, že pohľadávka povinného podľa § 61e Exekučného poriadku bola už takej povahy, že by povinný exekúciu na vymoženie svojej pohľadávky už nemohol viesť. Povinnému totiž v exekúcii bránili účinky § 48 prvej vety zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Jednostrannému započítaniu pohľadávok bráni aj § 100 ods. 2 písm. a) zákona o konkurze a reštrukturalizácii, podľa ktorého sú z uspokojenia vylúčené aj trovy účastníkov konania, ktoré im vznikli účasťou v konkurznom konaní a v konaniach súvisiacich s týmto konaním, ak tento zákon neustanovuje inak. Napokon sťažovateľ poukázal aj na nesprávnu aplikáciu § 580 Občianskeho zákonníka, pričom podľa sťažovateľa mal súd aplikovať § 358 a nasl. Obchodného zákonníka, keďže išlo o obchodný vzťah medzi stranami.

Podaním zo 14. apríla 2020 sťažovateľ doplnil ústavnú sťažnosť tak, že ozrejmil ústavnému súdu vznik a splatnosť jednotlivých započítavaných pohľadávok, právny dôvod ich vzniku, súdne rozhodnutia, ktorými boli tieto pohľadávky judikované, a spôsob a formu ich jednostranného zápočtu povinným. Podaním zo 4. augusta 2020 sťažovateľ tiež predložil ústavnému súdu rozsudok Okresného súdu Považská Bystrica č. k. 14 Cb 81/2019-125 z 28. júla 2020, v ktorom podľa sťažovateľa súd v obdobnej veci vyslovil právny názor, že pohľadávku žalovaného z titulu nároku na náhradu trov konania neuplatnenú v konkurze prihláškou nie je možné započítať proti pohľadávke úpadcu, a teda záväzok žalovaného v dôsledku urobenia započítacieho prejavu nezaniká.

7. Okresný súd napadnuté uznesenie odôvodnil takto: „Ust. § 100 ods. 2 písm. a.) ZKR vylučuje iba uspokojenie uvedenej pohľadávky v konkurze. Nebráni možnosti, takúto pohľadávku veriteľa úpadcu (povinného) započítať proti pohľadávke úpadcu, ktorú si uplatňuje v exekúcii. Je tomu tak preto, že zápočet pohľadávok upravuje ust. § 54 ZKR, ktoré nebráni započítaniu pohľadávok dlžníka úpadcu proti úpadcovi, aj keď ide inak o pohľadávku, ktorú dlžník úpadcu v pozícii veriteľa proti nemu uplatniť v konkurze nemôže. Ust. § 54 ZKR možno považovať za úpravu započítania v konkurznom konaní komplexnú, keď v ods. 1 až 3 upravuje nemožnosť započítania pohľadávky voči úpadcovi a v ods. 4 výslovne stanovuje, že započítanie iných pohľadávok, teda tých, ktoré nie sú uvedené v ods. 1 až 3 je možné. Započítanie pohľadávok povinného voči oprávnenému nevyklučuje ani jeden z odsekov 1 až 3, keďže pohľadávka povinného proti úpadcovi nevznikla pred vyhlásením konkurzu, ale počas neho neúspešnou žalobou správcu voči povinnému, nejde o podmienenú pohľadávku, nejde o pohľadávku nadobudnutú prevodom alebo prechodom, ani nadobudnutú na základe odporovateľného právneho úkonu ani o pohľadávku neprihlásenú do konkurzu (jej vznik nastal až počas konkurzu). a nejde ani o pohľadávku zo zodpovednosti za nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu. Započítaniu pohľadávky povinného proti úpadcovi tak ust. § 54 ZKR nebráni. Započítaniu pohľadávky povinného proti úpadcovi nebráni ani ustanovenie § 87 ZKR ako sa mylne domnieva oprávnený, keď započítaniu podľa § 54 ZKR nebráni ani skutočnosť, že pohľadávka dlžníka úpadcu nie je pohľadávkou proti podstate, keďže uspokojenie takejto pohľadávky v konkurze nie je v § 54 ZKR vylúčené. Započítaniu pohľadávky povinného nebráni ani ustanovenie § 100 ods. 2 písm. a.) ZKR ako sa mylne domnieva oprávnený, keď započítanie nie je úkon, ktorým sa uspokojuje pohľadávka dlžníka (v pozícii veriteľa proti svojmu veriteľovi) proti veriteľovi (v pozícii dlžníka svojho dlžníka), ale úkon, ktorým dlžník uspokojuje pohľadávku veriteľa. Dlžník tak započítaním uspokojuje svoj vlastný dlh, ktorý má voči veriteľovi, ktorý započítaním zaniká.“

8. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhuje aby ústavný súd vo veci vydal nález, ktorým vysloví, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Sťažovateľ tiež navrhuje zrušiť napadnuté uznesenie a vrátiť vec okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

Relevantné ustanovenia právnych predpisov

9. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

10. Podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

11. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

12. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh na začatie konania neodmietne alebo ho nezamietne podľa § 57, prijme ho na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu.

13. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

14. Podľa § 54 zákona o konkurze a reštrukturalizácii:

(1) Proti pohľadávke, ktorá vznikla úpadcovi po vyhlásení konkurzu, nie je možné započítať pohľadávku, ktorá vznikla voči úpadcovi pred vyhlásením konkurzu; to isté platí aj pre podmienené pohľadávky, ktoré sa v konkurze uplatňujú prihláškou.

(2) Pohľadávku neprihlásenú spôsobom ustanoveným týmto zákonom, prihlásenú pohľadávku nadobudnutú prevodom alebo prechodom po vyhlásení konkurzu a pohľadávku nadobudnutú na základe odporovateľného právneho úkonu nie je možné započítať proti žiadnej úpadcovej pohľadávke.

(3) Proti pohľadávke zo zodpovednosti za nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu v mene dlžníka nie je možné započítať žiadnu pohľadávku.

(4) Započítanie iných pohľadávok nie je vylúčené.

15. Podľa § 100 ods. 2 písm. a) zákona o konkurze a reštrukturalizácii z uspokojenia v konkurze sú vylúčené aj trovy účastníkov konania, ktoré im vznikli účasťou v konkurznom konaní a v konaniach súvisiacich s týmto konaním, ak tento zákon neustanovuje inak.

16. Podľa § 28 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii pohľadávka, ktorá nie je pohľadávkou proti podstate, sa v konkurze uplatňuje prihláškou.

17. Podľa § 61e Exekučného poriadku po začatí exekúcie sa neprihliadne na jednostranné započítanie vzájomnej pohľadávky povinného voči oprávnenému, ibaže je priznaná exekučným titulom, na podklade ktorého by povinný mohol viesť exekúciu.

III.

Predbežné prerokovanie návrhu

18. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je porušenie práva na spravodlivý proces uznesením okresného súdu o zastavení exekučného konania. Sťažovateľ v postavení oprávneného namieta arbitrárne a nesprávne právne posúdenie započítania vzájomných pohľadávok účastníkov exekučného konania ako prejudiciálnej otázky pre rozhodnutie o zastavení konania.

19. Vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje ústavný súd za potrebné uviesť, že nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (napr. I. ÚS 31/05). Ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru poukazuje na to, že nie je zásadne oprávnený ani povinný preskúmavať a posudzovať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré pri výklade a uplatňovaní obyčajných zákonov vytvorili skutkový a právny základ ich rozhodnutí. Ústavnou kompetenciou ústavného súdu je v prípadoch napadnutia rozhodnutí (opatrení alebo iných zásahov) všeobecných súdov kontrola zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie právnych noriem a postupu, ktorý im predchádzal, s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu v konaní pred ústavným súdom má opodstatnenie len v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo rozhodnutím (opatrením alebo iným zásahom) došlo k porušeniu základného práva alebo základnej slobody. Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, čím by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (podobne aj IV. ÚS 43/04).

20. Ústavný súd teda skúmal, či sa okresný súd odchýlil od prípustného výkladu jednotlivých aplikovaných právnych predpisov alebo od judikatúry súdov vyššieho stupňa v tejto oblasti takým spôsobom, že by napadnuté rozhodnutie bolo možné považovať za zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tým z ústavného hľadiska neakceptovateľné.

21. Z už citovaného § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu možno o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. II. ÚS 399/2010, IV. ÚS 51/2011).

22. Pri predbežnom prerokovaní tejto ústavnej sťažnosti ústavný súd nezistil taký postup všeobecného súdu, ktorý by mohol znamenať zásah do označených základných práv a slobôd sťažovateľa (konajúceho v mene a na účet úpadcu), ktoré mu priznáva ústava.

22.1 Ústavný súd konštatuje, že pohľadávka úpadcu, ktorú sťažovateľ ako správca konkurznej podstaty úpadcu vymáhal v predmetnom exekučnom konaní voči povinnému ŠAMO AKTIV, s. r. o., bola judikovaná a nepochybne vznikla pred vyhlásením konkurzu na majetok úpadcu tak, ako je uvedené v bode 3.1 tohto uznesenia. Naproti tomu vzájomná započítaná pohľadávka povinného voči úpadcovi (rovnako judikovaná) vznikla až po vyhlásení konkurzu na majetok úpadcu z titulu nároku na náhradu trov konania (bod 3.2 tohto uznesenia). Táto vzájomná pohľadávka povinného voči úpadcovi je nepochybne pohľadávkou proti podstate (§ 87 zákona o konkurze a reštrukturalizácii v znení účinnom od 1. januára 2012). Vznikla po vyhlásení konkurzu na majetok úpadcu a, čo je dôležitejšie, v súvislosti so speňažovaním majetku podliehajúceho konkurzu. Speňažovaním sa na účely konkurzu rozumie aj vymáhanie peňažných pohľadávok úpadcu správcom v súdnom alebo exekučnom konaní. Aj na účely určenia odmeny správcu sa vymožená pohľadávka považuje za výťažok zo speňaženia (§ 17 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

predpisov). Trovy konania vzniknuté neúspešným vymáhaním pohľadávky úpadcu správcom sú potom takouto pohľadávkou proti podstate. Zároveň platí, že takáto pohľadávka na trovy konania nie je vylúčená z uspokojenia v konkurze (pozri bod 22.3 tohto uznesenia).

22.2 Ustanovenie § 54 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii znemožňuje, aby proti pohľadávke, ktorá vznikla úpadcovi po vyhlásení konkurzu, bolo možné započítať pohľadávku, ktorá vznikla voči úpadcovi pred vyhlásením konkurzu. Podľa odseku 4 citovaného ustanovenia započítanie iných pohľadávok nie je vylúčené. Z týchto ustanovení je zrejmé, že z ich pohľadu nie je započítanie predmetných vzájomných pohľadávok úpadcu a povinného vylúčené, pretože pohľadávka úpadcu vznikla pred vyhlásením konkurzu a pohľadávka povinného vznikla po vyhlásení konkurzu. Veriteľ úpadcu teda nemôže započítať proti pohľadávke, ktorá vznikla úpadcovi (úpadca je v právnej pozícii veriteľa) po vyhlásení konkurzu, pohľadávku, ktorá veriteľovi vznikla voči úpadcovi pred vyhlásením konkurzu. Sťažovateľ namietal, že započítanie je vylúčené vzhľadom na dikciu ustanovenia § 54 ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, podľa ktorého proti žiadnej pohľadávke úpadcu nemôže veriteľ započítať pohľadávku, ktorá nebola prihlásená veriteľom spôsobom ustanoveným v zákone o konkurze a reštrukturalizácii. Zákaz započítať tie pohľadávky, ktoré neboli prihlásené spôsobom ustanoveným týmto zákonom, sa však vzťahuje len na tie pohľadávky veriteľov úpadcu, ktoré sa v konkurze uplatňujú prihláškou, tak ako je upravené v § 28 zákone o konkurze a reštrukturalizácii v znení účinnom od 1. januára 2012 („*Pohľadávka, ktorá nie je pohľadávkou proti podstate, sa v konkurze uplatňuje prihláškou*“). Pohľadávky proti podstate (ktorou je aj pohľadávka povinného voči úpadcovi – bod 22.1 tohto uznesenia) sa do konkurzu neprihlasujú spôsobom podľa § 28 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, tieto sa uplatňujú u správcu (§ 87 ods. 7 zákona o konkurze a reštrukturalizácii). Zo zákona o konkurze a reštrukturalizácii však nevyplýva lehota ani forma tohto uplatnenia. Za určitú formu uplatnenia takejto pohľadávky proti podstate však možno považovať aj právoplatný rozsudok súdu prisudzujúci takýto nárok. Vo vzťahu k týmto podmienkam započítania sa okresný súd vecne správne vysporiadal s argumentáciou strán, podmienkami započítania, ako aj s argumentom sťažovateľa, že išlo o pohľadávku neprihlásenú do konkurzu, keď okresný súd k tomuto výslovne uviedol, že

nejde o pohľadávku neprihlásenú do konkurzu (s odôvodnením, že jej vznik nastal až počas konkurzu).

22.3 Rovnako s argumentom sťažovateľa, že jednostrannému započítaniu pohľadávok bráni ustanovenie § 100 ods. 2 písm. a) zákona o konkurze a reštrukturalizácii, sa okresný súd riadne vysporiadal. Podľa tohto ustanovenia z uspokojenia v konkurze sú vylúčené trovy účastníkov konania, ktoré im vznikli účasťou v konkurznom konaní a v konaniach súvisiacich s týmto konaním, ak tento zákon neustanovuje inak. Aj keď túto časť argumentácie sťažovateľa proti nemožnosti započítať tieto vzájomné pohľadávky okresný súd odôvodnil tým, že toto ustanovenie vylučuje iba uspokojenie uvedenej pohľadávky v konkurze, avšak nebráni jej zápočtu, tento záver okresného súdu nie je vecne nesprávny. Trovy, ktoré vznikli povinnému v konaní popísanom v bode 3.2 odôvodnenia tohto uznesenia, nie sú trovami takého konania, aké má na mysli ustanovenie § 100 ods. 2 písm. a) zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Z uspokojenia sú vylúčené len trovy účastníkov, ktoré im vznikli účasťou v samotnom konkurznom konaní a v konaniach súvisiacich s konkurzným konaním.

„Za konania súvisiace s konkurzom možno považovať sporové konania, v ktorých sa rozhoduje o hmotnoprávných právach a povinnostiach vyplývajúcich zo ZKV resp. ZKR, príp. tiež z iných právnych predpisov, ktoré osobitným spôsobom upravujú práva a povinnosti účastníkov týchto právnych vzťahov pre prípad konkurzu, príp. úpadku (pozri Sojka, P.: Vis attractiva concursus a konania súvisiace s konkurzom. In Justičná revue č. 1/2010, s. 55). To je napr. konanie o náhradu škody vzniknutej porušením povinností správcu (§ 8 ods. 2 ZKV, § 12 zákona č. 8/2005 Z. z. o správcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov), príp. iné konanie o náhradu škody v zmysle ZKR (napríklad § 11 ods. 4, § 11 ods. 5, § 66, § 87 ods. 3, 4, 6). Ak žaloba predstavuje autonómnu žalobu, ktorá nie je založená na konkurznom práve a nevyžaduje si ani začatie takého typu konania (ako v tomto prípade), samotná skutočnosť, že správca konkurznej podstaty je účastníkom konania, nepostačuje na to, aby toto konanie mohlo byť kvalifikované ako konanie vyplývajúce priamo z konkurzu alebo ako konanie s ním súvisiace (porovnaj napr. rozsudok Európskeho súdneho dvora z 10. septembra 2009 C-292/08 vo veci German Graphics Graphische Maschinen GmbH proti Alice van der Schee, správkyňa konkurznej podstaty

úpadcu Holland Binding BV)“ (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Ndc 33/2011 z 9. 11. 2011).

Za konania „súvisiace“ s konkurzným konaním možno teda považovať najmä spory o určenie pohľadávok, spory o vylúčenie majetku zo súpisu majetku, spory o odporovateľnosť právnych úkonov a pod. V žiadnom prípade nemožno za také konanie považovať konanie, v ktorom správca úpadcu vymáhal proti dlžníkovi (povinnému) peňažný nárok a v tomto konaní bol neúspešný, z čoho vznikli predmetné trovy konania. Takýto spor nemožno považovať za konanie súvisiace s konkurzným konaním, pretože by ho bolo možné viesť aj pokiaľ by konkurzné konanie neprebiehало (úpadca by mohol aj bez konkurzného konania vymáhať svoju pohľadávku voči povinnému – dlžníkovi).

22.4 Ústavný súd tiež posúdil, či predmetný jednostranný zápočet povinného v popísanom skutkovom stave nezasahuje do samotnej podstaty a pravidiel uspokojovania veriteľov v konkurze, a teda by bol z ústavnoprávneho hľadiska neutržateľný. Všeobecne platí, že započítanie je jeden z bežných spôsobov zániku záväzku a pri peňažných záväzkoch jedným zo spôsobov platby, šetriacej náklady na zaobstaranie a držbu iných platobných prostriedkov. Jednoduché právo predvída možnosť použitia jednostranného započítania a jednostranné započítanie obmedzuje výnimočne. Ide najmä o prípady naturálnych záväzkov, keď záväzok dotknutý započítaním stratil právny nárok a stretol by sa so záväzkom, ktorý právny nárok má. Ďalším príkladom je stret záväzkov, v dôsledku ktorého započítavajúca strana získala majetkový prospech predčasne (započítavaný nárok nie je ešte nie je splatný). Adekvátne dôvody pre takéto výnimky sú aj bez bližšieho posudzovania zjavné.

Insolvenčná situácia niektorej zo strán záväzkového vzťahu môže byť dôvodom, pre ktorý môže zákonodarca „in abstracto“ adekvátne obmedzovať jednostranné započítanie ešte viac. Dôvodom pre takúto reguláciu bude zrejme presadzovanie niektorých pravidiel, úzko spojených s kolektívnym uspokojovaním viacerých osôb (veriteľov) z obmedzenej majetkovej podstaty. V tejto súvislosti ide najmä o dve základné pravidlá, a to pravidlo „*pari-passu*“ (pravidlu možno prisúdiť aj prívlastok „*horizontálne*“) a pravidlo „*absolútnej priority*“ (pravidlu možno prisúdiť aj prívlastok „*vertikálne*“).

Horizontálne pravidlo *pari-passu* zamedzuje, aby nároky osôb (typicky veriteľov) s porovnateľným hmotnoprávnym postavením boli uspokojené ľubovoľne rozdielne.

Aplikácia vertikálneho pravidla absolútnej priority na druhej strane presadzuje, aby veritelia s rozdielnym hmotnoprávnym postavením neboli uspokojení ľubovoľne rovnako alebo aj ľubovoľne rozdielne. Dôsledok tohto pravidla je tiež ten, že pohľadávky veriteľov s „lepšou“ prioritou musia byť úplne uspokojené predtým, ako môže začať uspokojovanie pohľadávok s „horšou“ prioritou.

Z pohľadu jednoduchého práva insolvenčná úprava (§ 54 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii) výslovne bráni najmä tomu, aby veritelia tzv. starého dlhu boli uspokojení v rozpore s obomi uvedenými pravidlami, keďže použitie jednostranného započítania by bolo v stave spôsobiť uspokojenie veriteľa starého dlhu predtým, ako by boli uspokojení veritelia, ktorých uspokojenie je prioritnejšie. Rozlíšenie medzi seniornými veriteľmi a juniornými veriteľmi (veritelia pohľadávok proti podstate) nie je úplne triviálne a je na všeobecných súdoch, aby s takýmto rozlišovaním pracovali a pre ich rozlíšenie určili jednoznačné pravidlá.

Pokiaľ ide o juniorných veriteľov navzájom, tu tiež nie je možné prehliadnuť, že jednoduché právo (§ 87 zákona o konkurze a reštrukturalizácii) aj medzi jednotlivými skupinami nastavuje pravidlá absolútnej priority, podľa ktorých napríklad náklady speňaženia musia byť uspokojené úplne pred tým, ako sa začnú uspokojovať pohľadávky na daniach vzniknuté po vyhlásení konkurzu.

S ohľadom na skutkový stav vo veci samej oproti sebe stoja dve pohľadávky, ktoré boli priznané súdnym rozhodnutím a niet dôvodu o ich oprávnenosti pochybovať. Správca ako osoba spravujúca majetkovú podstatu podliehajúcu konkurzu v dôsledku neúspechu v spore má povinnosť nahradiť povinnému v peniazoch trovy konania ako pohľadávku proti podstate. Na druhej strane je potrebné brať do úvahy aj to, že je tu peňažná povinnosť povinného plniť v prospech konkurznej podstaty.

Stav, o ktorom hmotné právo predpokladá, že sa má vo výsledku dosiahnuť, je ten, že správca „presunie“ do majetkovej sféry veriteľa pohľadávky proti podstate peňažnú sumu zodpovedajúcu náhrade trov konania a taktiež tento veriteľ bude plniť v prospech konkurznej podstaty peňažnú sumu. „Prima facie“ niet rozumného dôvodu, pre ktorý by nemalo byť dôvodné namiesto takýchto dvoch faktických úkonov uskutočniť jedno (hoci jednostranné) započítanie.

Vzhľadom na uvedené pravidlá by obavu v tejto veci mohla v zásade spôsobiť najmä jedna okolnosť, a to stav predĺženia samotnej konkurznej podstaty. Išlo by o situáciu, v ktorej by nebol dostatok majetku na úhradu všetkých pohľadávok proti podstate, s čím predpisy insolvenčného práva spájajú povinnosť zrušenia konkurzu (§ 102 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii). Za takejto situácie by predmetný jednostranný zápočet mohol zvýhodniť povinného a jeho uspokojenie by bolo v rozpore s uvedenými pravidlami. Nemôže byť sporu, že v rámci povinnosti správcu konať s odbornou starostlivosťou je úlohou správcu takúto skutočnosť konkurznému súdu oznámiť bezodkladne.

Takéto okolnosti však nie sú zo strany sťažovateľa ani tvrdené a ani preukazované (neboli tvrdené ani v samotnom exekučnom konaní pred okresným súdom) a ani nevyplývajú z ďalších okolností týkajúcich sa tejto veci.

Z uvedeného je zrejmé, že otázka, či pravidlo absolútnej priority obmedzuje započítanie, pokiaľ ide o hrozbu jeho porušenia, pretože aj jednotlivé skupiny pohľadávok proti podstate sú navzájom v súvislosti s týmto pravidlom, čo sa týka uspokojovania, vertikálne usporiadané, je bezpochyby akademicky zaujímavá. Ústavný súd však nie je orgánom, na ktorom by sa mali rozvíjať akademické spory, ale je garantom materiálnych ústavných práv. V danej veci preto niet predpokladov pre záver o porušení materiálnych práv sťažovateľa, keďže, ako už bolo uvedené, nie je ani tvrdené a ani z ďalších podkladov nevyplýva, že by došlo k ohrozeniu práv v súvislosti s plnením nárokov s lepšou absolútnou prioritou.

22.5 Napokon neobstojí ani poukaz sťažovateľa na ustanovenie § 61e Exekučného poriadku, ktoré znamená len to, že exekučný súd nezastaví exekúciu, ak po vzniku exekučného titulu bolo uskutočnené jednostranné započítanie pohľadávky, ktorá nebola judikovaná. V posudzovanej veci si však povinný voči judikovanej pohľadávke úpadcu vymáhanej v exekučnom konaní jednostranne započítal svoju rovnako judikovanú pohľadávku proti podstate.

23. Ústavný súd v napadnutom rozhodnutí teda nezistil taký výklad zákonných predpisov rozhodných pre vec samotnú, ktoré by mohli vyvolať účinky nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 ústavy. Podľa názoru ústavného súdu nedošlo k porušeniu práva na súdnu ochranu. Závery, ku ktorým všeobecný súd dospel, nemožno označiť za svojvoľné (arbitrárne).

Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom okresného súdu nestotožňuje, nestačí na prijatie záveru o zjavnej arbitrárnosti napadnutého uznesenia.

24. Na základe uvedeného ústavný súd argumentáciu sťažovateľa nevyhodnotil ako spôsobilú spochybniť ústavnú udržateľnosť záverov okresného súdu. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníkov konania vrátane ich dôvodov a námietok.

25. Ústavný súd preto dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým rozhodnutím a obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o jeho porušení.

26. Ústavný súd uvádza, že sťažovateľom je správca konkurznej podstaty označeného úpadcu, ktorý koná v mene a na účet úpadcu. Správca konkurznej podstaty nie je účastníkom konkurzného konania. Ide o osobitný procesný subjekt zúčastnený na konkurznom konaní, ktorý má samostatné postavenie ako voči úpadcovi, tak voči veriteľom a nie je ho možné považovať ani za zástupcu úpadcu a ani zástupcu veriteľov. Správcu konkurznej podstaty konkrétneho úpadcu navyše nie je možné automaticky stotožňovať s fyzickou osobou, ktorá túto funkciu vykonáva. Správca konkurznej podstaty tak „sám osebe“ nie je navrhovateľom v konaní pred ústavným súdom, pokiaľ ide výkon jeho práv a povinností v súvislosti s prebiehajúcim konkurzom (je teda navrhovateľom ako správca konkurznej podstaty konkrétneho úpadcu), ibaže by išlo o jeho vlastné práva – napr. odmenu, náhradu nákladov a pod. Preto sa na neho nevzťahuje výnimka z povinného právneho zastúpenia v zmysle § 34 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého „*ak je navrhovateľ advokátom, nemusí byť v konaní zastúpený*“, a to i napriek tomu, že sťažovateľ (správca konkurznej podstaty) je zapísaný v zozname advokátov Slovenskej advokátskej komory, teda je advokátom. Vzhľadom na to, že ústavný súd považuje sťažnosť za zjavne

neopodstatnenú z už uvedených dôvodov, nepristúpil k výzve na zvolenie si advokáta na zastupovanie v tomto konaní v zmysle § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

27. Na základe uvedeného ústavný súd sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. septembra 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu